תבא

א. אויף דעם פסוק[1] „וה׳ האמירך היום להיות לו לעם סגולה כאשר דבר לך״ שטעלט זיך רש״י אויף די וועדטער „כאשר דבר לך״ און איז מפרש: „והייתם לי סגולה״[2]. דערנאך שטעלט זיך רש״י אין צווייטן פסוק אויף די וועדטער „ולהיותך עם קדוש כאשר דבר״ און איז מפרש: „והייתם[3] לי קדושים״[4].

דאַרף מען פאַרשטיין: אויב רש״י דאַרף ניט מעתיק זיין פון פסוק וואָס דער „דבר״ איז (ווייל דאָס שטייט דאָך אין פסוק מפורש: „להיות לו לעם סגולה״)[5], נאָר — וואו געפינט מען דעם „דבר״ פריער — פאַרוואָס איז ער עס מעתיק ביים צווייטן מאָל[6]? און אויב ס׳איז יע נויטיק צו מעתיק זיין אויך וואָס דער „דבר״ איז — האָט ער דאָס גע־דאַרפט מעתיק זיין אויך ביים ערשטן מאָל[7]?

ב. אויך דאַרף מען פאַרשטיין וואָס רש״י טייטשט (אין צווייטן דיבור) אז „כאשר דבר״ מיינט „והייתם לי קדושים״ פון פ׳ קדושים:

נאָך „והייתם לי סגולה״ וואָס רש״י ברייגט (פון פ׳ יתרו), איז ער ממשיך דאַרט[8]: „ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש״ — איז פאַרוואָס לערנט רש״י אז דער „כאשר דבר״ (אין צווייטן פסוק) מיינט אָן אַנדער דיבור פון דעם אויבערשטן („והייתם לי קדושים״), ניט דעם וואָס שטייט צוזאַמען מיט „והייתם לי סגולה״ — וואָס אזוי לערנען טאָקע כמה מפרשי התורה[9]?

נאָך מער: לויט די מפרשים איז גלאַט דער המשך דאָ אין פסוק[10]: אויף די וועדטער „ואתם תהיו לי ממלכת כהנים״ וואָס שטייט אין פ׳ יתרו, טייטשט רש״י „שרים״ — עפ״ז קומט במילא אויס, אז די אַלע פרטים דאָ אין די פסוקים

---

1) כו, יח.

2) יתרו יט, ה.

3) קדושים כ, כו.

4) כמה מפרשים מגיהים במכילתא (בא יב, כה) וביל״ש (שם רמז רז בתחלתו) ע״פ פרש״י כאן — ראה מכילתא הוצאת האראוויטץ (וש״נ). ואכ״מ.

5) בדפוס ראשון וכת״י רש״י (שתח״י) ליתא בפרש״י כו, יז הסיום „ומצאתי להם עד כר״, והתיבות דפרש״י יז „להיות לו לעם סגולה״ — נסמכים לריש ד״ה זה „כאשר דבר לך״ ומתורץ הנ״ל.

6) וכ״ה גם בדפוס ראשון ושני, וכת״י רש״י (שתח״י).

7) ואין לומר, עכ״פ בדוחק גדול — שהעתיק רש״י גם „ולהיותך עם קדוש״ להקל על הלומד שידע איזה „כאשר דבר״ מפרש, ולא נטעה שמפרש עוה״פ „כאשר דבר״ שבפסוק שלפנ״ז — שהרי מפירושו „והייתם לי קדושים״, פשוט שקאי על „כאשר דבר״ שבפסוק יט (נוסף ע״ז שלזה די שיעתיק רק תיבות ה׳ אלקיך שלפנ״ז).

ועד״ז מובן גם שדוחק לומר שהעתיק רש״י „ולהיותך עם קדוש״ כיון שבפסוק זה ישנם ב׳ ענינים „ולתתך עליון גו׳ ולהיותך עם קדוש״, ומעתיק „ולהיותך עם קדוש״, להדגיש דתיבות „כאשר דבר״ קאי רק על „ולהיותך עם קדוש״ (משא״כ בפסוק יח שלפני כאשר דבר לך נאמר רק ענין אחד „להיות לו לעם סגולה״), שהרי זה מובן מפירושו „והייתם לי קדושים״ (נוסף ע״ז שלזה די שיכתוב: „ולהיותך גו׳ כאשר דבר״).

8) שם יט, ו.

9) אלשיך, ש״ך (עה״ת) וספורנו כאן. אוה״ח בסופו (פסוק יח). ועוד. וכ״ה במדרש הגדול כאן: היכן דבר, ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש.

10) ראה גם אלשיך. ספורנו. ועוד.

---

*) בדפוס שני הגירסא בפרש״י: . . להיות לו לעם סגולה כאשר דבר לך והייתם לי סגולה ומצאתי להם עד כו׳.

„להיות לו לעם סגולה ולתתך עליון על כל הגוים, ולהיותך עם קדוש" זיינען בהתאם צו די דריי פרטים אין דעם „דבר" פון אויבערשטן דאַרטן בפ' יתרו: להיות לו לעם סגולה — והייתם לי סגולה מכל העמים; ולתתך עליון על כל הגוים — ואתם תהיו לי ממלכת כהנים (שרים); און „ולהיותך עם קדוש" — „וגוי קדוש".

ג. לכאורה יש לומר, אַז דער טעם וואָס רש"י ברענגט ניט דעם פסוק „וגוי קדוש" אויף „ולהיותך עם קדוש גו' כאשר דבר", איז ווייל דעמאָלט איז דאָך דאָס דער זעלבער „כאשר דבר", און דער פסוק וואָלט דאָ ביי „ולהיותך עם קדוש" ניט געדאַרפט איבער'חזר'ן נאָכ־אַמאָל „כאשר דבר".

ס'איז אָבער אַ דוחק, וויבאַלד ס'איז דאָ אַ הפסק „ולשמור כל מצותיו".

ועוד — לויט דעם איז דער פסוק דורש ביאור (און רש"י האָט עס גע־דאַרפט באַוואָרענען): פאַרוואָס מיינט דער פסוק אַ צווייטן דיבור, און דער־פאַר חזר'ט ער איבער נאָכאַמאָל „כאשר דבר", און ניט דעם „גוי קדוש" בפ' יתרו, וואָס קומט בהמשך צו „והייתם לי סגולה"?

אויך דאַרפן פאַרשטיין:

דער פסוק וואָס רש"י ברענגט שטייט בסיום פ' קדושים — און מען געפינט שוין פריער דעם לשון: „קדושים תהיו" (בר"פ קדושים) און נאָך פריער „והתקדשתם והייתם קדושים" (בס"פ שמיני[11]). פאַרוואָס ברענגט רש"י דעם שפּעטערדיקן פסוק[12]?

ס'איז שווער צו פאַרענטפערן אַז ווי־באַלד אין דעם פסוק (בפרשתנו) שטייט „ולהיותך עם קדוש לה' אלקיך", דערי־בער ברענגט ער אַ פסוק וואו עס איז אויך מפורש „והייתם לי קדושים", משא"כ די אַנדערע פסוקים הנ"ל וואו דער לשון איז „קדושים" סתם, און ס'איז ניט מודגש אַז די קדושה איז „לי" —

ווייל לפ"ז וואָלט רש"י געדאַרפט מעתיק זיין פון פסוק דאָ אויך די ווער־טער „לה' אלקיך".

וויבאַלד רש"י איז מעתיק בלויז „ולהיותך עם קדוש כאשר דבר" (און לאָזט אויס די ווערטער („לה' אלקיך") וועלכע שטייען צווישן זיי — און ער איז אפילו זיי ניט מרמז מיט „וגו'"[13]) — איז מוכח, אַז דער „כאשר דבר" באַציט זיך צום „ולהיותך עם קדוש" און איז דער־ביי ניט אויסן צו מדגיש זיין דעם פרט פון „לה' אלקיך".

ד. וי"ל הביאור בזה:

בהשקפה ראשונה איז דאָ אין פסוק ניט גלאַט: „ולהיותך עם קדוש גו'" איז בתוכנו די זעלבע זאַך ווי „להיות לו לעם סגולה", זיי זיינען מתאר ווי דער „עם ישראל" איז אויסגעטיילט פון אַלע פעלקער: „עם סגולה" — „עם קד־וש" —

האָבן זיי געדאַרפט שטיין צוזאַמען גלייך איינער נאָכן צווייטן[14]:

פון דעם וואָס „ולהיותך עם קדוש" שטייט אין אַ צווייטן פסוק, ובסיומו —

---

11) יא, מד.

12) בכמה כת"י רש"י (שתח"י) „והייתם קדושים". אבל בדפוסים ושאר כת"י (שתח"י) הלשון „והייתם לי קדושים".

13) בכמה דפוסים (חדשים) נתוספה תיבת „וגו'" לאחרי „ולהיותך עם קדוש". אבל ליתא בדפוסים הראשונים וכת"י רש"י (שתח"י).

14) להעיר מואתחנן (ז, ו) ראה (יד, ב) שבאים זה אחר זה: כי עם קדוש אתה . . לעם סגולה מכל העמים.

נאכדעם ווי ער איז מפסיק מיט „ולשמור כל מצותיו", וואס רעדט וועגן דער פעולה פון אידן מפני הציווי[15] (און ניט אן ענין של תואר ומעלה ביחס צו כל הגוים)[16], איז מובן אז „עם סגולה" און „עם קדוש" דא — זיינען צוויי גאר באזונדערע ענינים;

ובמילא קען מען ניט לערנען אז „ולהיותך עם קדוש גו' כאשר דבר" מיינט דעם „גוי קדוש" וואס שטייט בפ' יתרו, ווארום דארטן איז דאס אן ענין וואס קומט בהמשך ותוכן אחד מיט „והייתם לי סגולה מכל העמים".

ה. אין וואס באשטייט דער חילוק צווישן „ולהיותך עם קדוש" און „והייתם לי סגולה מכל העמים" — נעמט עס רש"י ארויס פון דעם וואס אין ערשטן פסוק שטייט „כאשר דבר לך", און בא „ולהיותך עם קדוש" שטייט „כאשר דבר" (בלי דעם ווארט „לך").

די הסברה בזה: רש"י האט שוין מפרש געווען פריער אין פ' ויצא[17]: „דברתי לך — לצרכך ועליך מה שהבטחתי לאברהם על זרעו לך הבטחתי וכו' וכן כל לי ולך ולו ולהם הסמוכים אצל דבור משמשים לשון עלי"[18].

דערפון איז מובן בנדו"ד, אז דער פירוש „כאשר דבר לך" מיינט ניט „אזוי ווי ער האט געערעדט צו דיר", צו אידן [ובפרט אז לפ"ז קען מען פרעגן: מאי קמ"ל? כל התורה איז געזאגט געווארן צו אידן!], נאר „לצרכך ועליך", „ווי ער האט געערעדט וועגן דיר" — אז צוזאג, אז הבטחה פאר דיר, „אויף דיר".

און דאס איז דער המשך הכתוב: „וה' האמירך היום להיות לו לעם סגולה", וואס מיינט אז „הוא הפרישך אליו מעמי הארץ להיות לו לעם סגולה"[19], איז דער אויפטו געווען „כאשר דבר לך" — ווי דער אויבערשטער האט דאס מבטיח געווען, געזאגט וועגן אידן[20].

און דעריבער איז רש"י מפרש אז „כאשר דבר לך" מיינט דער דיבור „והייתם לי סגולה", וואס דארטן איז געווען דער „דבר" וועגן אידן[21].

אין צווייטן פסוק „ולהיותך עם קדוש גו' כאשר דבר" וואס שטייט ניט „לך", איז מובן, אז „כאשר דבר" מיינט ניט דעם דיבור פון דעם אויבערשטן וועגן אידן, א הבטחה וועגן דעם וואס וועט זיין מיט דיר, נאר כפשוטו, ווי ער האט

15) ראה רמב"ן עה"פ. ספורנו. אוה"ח. ועוד.

16) וגם, „ולתתך עליון על כל הגוים אשר עשה" אין זה תואר ומעלה של ישראל גופא כעם סגולה ועם קדוש.

17) כח, טו.

18) ולפנ"ז בפ' ח"ש (כד, ז): ואשר דבר לי, לצרכי כמו אשר דבר עלי וכן כל לי ולו ולהם הסמוכים אצל דבור מפורשים בלשון על. ע"ש. וכ"כ בשמות (ד, טז): ודבר הוא לך, בשבילך ידבר אל העם, וזה יוכיח על כל לך ולי ולו ולכם ולהם הסמוכים לדבור שכולם לשון על הם. וכן בפי' רש"י קרח יז, ה.

19) לשון רש"י עה"פ כו, יז.

20) ומ"ש הרא"ם (ח"ש שם) שבכ"מ (שמהן מקשה הרמב"ן שם על פרש"י) שנאמר ל' לך ב„דבר" שצ"ל פי' לך (לא עליך), „פירושם מלשון אמירה" — הי"ז היפך פשטות לשון רש"י בכל מקומות הנ"ל ,וכן כל לי ולך כו' הסמוכים אצל דבור כו' (וראה באר יצחק ח"ש שם. ועוד).

21) והא דלא כתב רש"י הלשון „והיכן דבר" כמ"ש בכ"מ (ואתחנן ו, יט. עקב יא, כה. ראה טו, ו. ועוד) — וכלשון המכילתא וילי"ש בא שם — י"ל שכתב כן רק כאשר המקום בו דבר (לראשונה) אינו בדיוק כהלשון שאומר „כאשר דבר", או כשהדבור הי' אח"כ (כבפ' ראה שם). ועוד י"ל.

*) כ"ה ברוב הדפוסים וכת"י רש"י (שתח"י). ובדפוס ראשון דרש"י אי' „והיכן דבר".

(געריעדט און) אַנגעזאגט (ובמילא — צו אידן)[22], וואָס דאָס מיינט אַ ציווי אויף אַ פעולה פון אידן.

ולכן איז פאַרשטאַנדיק, אַז דאָס מיינט ניט דעם דיבור „ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש", וואָס איז אַזוי ווי דער דיבור „והייתם לי סגולה" — „לצרכך ועליך", אַ דיבור פון אויבערשטן וועגן (זיין פעולה מיט) אידן*[22]; נאָר אַ דיבור פון דעם אויבערשטנ'ס אַ ציווי אויף „להיותך עם קדוש".

דעריבער זאָגט רש"י אַז דאָס מיינט דעם פסוק „והייתם לי קדושים", וואָס דאָס איז דעם אויבערשטנ'ס אַ ציווי אַז אידן זאָלן זיין קדושים[23].

ומהאי טעמא איז רש"י מעתיק דאָ אויך התחלת הלשון „ולהיותך (עם קדוש)" — ניט ווי עס שטייט פריער „להיות לו לעם סגולה" — ווייל אויך פון דעם שינוי הלשון (להיותך — צו דיין זיין, מיט אַ הדגשה אויף דער קדושה מצד די אידן) פאַרשטייט מען אַז דאָס זיין אַן עם קדוש איז ניט דוקא אַ פעולה מצד דעם אויבערשטן (ווי אין פריערדיקן פסוק), נאָר דער תוכן פון די אידן'ס פעולה מפני הציווי.

ו. עס איז אַבער די שאלה, כנ"ל: אַ ציווי אויף קדושה געפינט מען שוין פריער „קדושים תהיו" און נאָך פריער „והתקדשתם והייתם קדושים"?

דעריבער איז רש"י מעתיק בפירוש (ניט — מרמז דורך „גו") פון פסוק אויך „(ולהיותך) עם קדוש": די פסוקים דאָ זיינען אויסן אַרויסצוברענגען די אויסגעטיילטקייט פון אידן אלא „עם", ווי התחלת הכתוב שלפנ"ז „וה' האמירך היום („והוא הפרישך אליו מעמי הארץ") להיות לו לעם סגולה". און אויך דער ציווי אויף קדושה בפרשתנו איז ניט אויף יעדער אידן אלא יחיד, נאָר אויף דעם גאַנצן עם, זיי זאָלן זיין אַן „עם קדוש".

און דעריבער איז אויף דעם מתאים זאָגן אַז דאָס איז דער דבור „והייתם לי קדושים" פון ס"פ קדושים, וואָס דאָרטן איז דער ציווי (אויך) אויף אַזאַ קדושה וואָס טיילט זיי אַפ אלא אַן עם פון אַלע אומות, ווי דער פסוק איז ממשיך „והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה' ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי".

משא"כ דער פסוק בס"פ שמיני „והתקדשתם והייתם קדושים"[24], ועד"ז „קדושים תהיו" בר"פ קדושים, וואָס דאָרטן איז ניט מודגש אַז דאָס זיינען ציווים אויף דער קדושה פון כלל עם ישראל והבדלתם פון אַלע אומות, נאָר ציווים צו יעדער אידן אלא יחיד, אַזוי ווי די אַנדערע ציווי התורה.

ז. מען דאַרף נאָך אַבער פאַרשטיין (בפנימיות הענינים): אין הכי נמי אַז

---

22) ואף אח"ל כפי המובן ממפרשים הנ"ל לפרש"י, שבכלל „אין בתנאי המדבר שיהי' לו מקבל זולתו כמו האומר" (ל' הרא"ם שם), ולפ"ז אין נפק"מ אם נאמר ל' „לו לך" או לא — שאני בנדר"ד, שמשנה בפסוק א' לגבי פסוק שלפנ"ז (משמיט „לך") יל"פ „כאשר דבר" קרוב ללשון „ציוה". ולהעיר שבכלל אמירה היא רכה ל' תחנונים ודיבור בכל מקום ל' קשה (פרש"י בהעלותך יב, א. וראה פרש"י יתרו יט, ג).

*22) אלא שביתרו שם מקדים הסיבה „ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי" להבטחת ה' „והייתם לי סגולה גו'".

23) להעיר מבעה"ט כאן סוף פסוק יט.

24) נוסף לזה דע"פ פרש"י שם „והייתם קדושים לפי שאני אקדש אתכם למעלה ולעולם הבא" משמע קצת ד„והייתם קדושים" אינו ציווי על פעולת ישראל.

„ולהיותך עם קדוש" איז בנוגע דער קדושה וועלכע איז דער תוכן פון אידן'ס פעולה, מפני הציווי, ניט ווי „להיות לו לעם סגולה" וואָס ווערט אויפגעטאָן דורך דעם אויבערשטן, וואָס איז אַבער די שייכות פון „ולהיותך עם קדוש" צום ענין פון „ולתתך עליון על כל הגוים" וואָס איז אין זעלבן פסוק בהתחלתו?

ולכאורה איז „ולהיותך עם קדוש" מער שייך צו „ולשמור כל מצותיו" (וואָס שטייט גאָר אין פריערדיקן פסוק) היות אז דאָרט רעדט זיך וועגן דער מעלה פון אידן אין זייער אויספירן[25] די ציווים „לשמור כל מצותיו", בעת אז „ולתתך עליון וגו'" איז א חשיבות ומעלה וואָס ווערט געגעבן פון דעם אויבערשטן (בדומה צו „להיות לו לעם סגולה")[26].

ווען מען דאָס פאָרשטייט בהקדים דאָס וואָס אין דער היינטיקער[27] הפטורה[28] ווערן ארויסגעבראַכט באריכות די יעודים פון לעת"ל — „והלכו גוים לאורך ומלכים לנגה זרחך . . בניך מרחוק יבאו ובנתיך על צד תאמנה וגו'" ועוד — אז די אומות העולם וועלן באַדינען און טאָן אלץ לטובתם פון די אידן, ביז, ווי ער פירט אויס אין פסוק, אז „הגוי והממלכה אשר לא יעבדוך יאבדו והגוים חרב יחרבו"[29].

דאָרף מען פאָרשטיין: בשלמא בנוגע די שבע מצות בני נח, וואָס גוים זיינען אויף זיי נצטווה געווארן און זיינען זיי ניט מקיים, קומט זיי דערפאָר דער עונש מיתה[30]; מען געפינט אַבער ניט לכאורה קיין חיוב וציווי אז גוים דאַרפן באַ־דינען די אידן, ובפרט אז פאָר ניט מקיים זיין דאָס זאָל זיי קומען דער עונש — „יאבדו", „יחרבו".

ח. דער ביאור בזה: מ'האָט גע־רעדט כמה פעמים[31], אז די גאַנצע בריאה, אויך אומות העולם, זיינען ניט קיין תכלית ומציאות פאָר זיך, נאָר בלויז אַלס אמצעי צוליב אידן, כמחז"ל[32] „בראשית — בשביל ישראל שנקראו ראשית", וואָס זיי זיינען די מטרה ותכלית פון בריאת העולם ומלואה, און לעת"ל, ווען עס וועט נתגלה ווערן די אמיתית המציאות פון יעדן נברא, וועט זיך דעמאָלט אויספירן און אַנטון בגלוי דער תכלית צוליב וועלכן די וועלט, כולל אומות העולם, זיינען באשאפן גע־ווארן — בשביל ישראל.

---

25) או שהובדלו בזה שנצטוו „לשמור כל מצותיו" (ראה רמב"ן, ספורנו ואוה"ח).

26) בראב"ע כאן, ש„ולתתך עליון" „זה הוא שכר האמירי", והוא לפי פירוש רבי יהודה הלוי שהביא בפסוק שלפנ"ז דהאמרת והאמירך מגזרת ויאמר, ולכן בשכר זה שישראל אומרים להיות לו לעם סגולה ולשמור כל מצותיו בא השכר בפסוק יט, ולתתך עליון. ולפירושו נמצא לכאורה, דגם „ולהיותך עם קדוש" הוא שכר האמירה.

אבל לפרש"י שהוא לשון הפרשה והבדלה, בב' הפסוקים מדובר במעלת ישראל בזה שהפרישם מעמי הארץ, אלא שמפרט בזה כמה פרטים.

27) דהפטורה הוא „מעניינה של פרשה" (טושו"ע (ודאדה"ז) או"ח ר"ס רפד). ואף שזהו דוקא „מבראשית עד י"ז בתמוז (שאז) מפטירין מענין הפרשיות דומה בדומה ומשם ואילך לפי הזמן ולפי המאורע כו'" (טואו"ח סתכ"ח קרוב לסופו מפסיקתא. ועד"ז בשוע"ר ורמ"א שם ס"ח. וראה תוס' מגילה לא, ריש ע"ב. רמב"ם הל' תפלה פי"ג הי"ט) — כבר נתבאר כמ"פ, דמכיון שכל עניני התורה הם בתכלית הדיוק, מובן שהם שייכים גם להפרשיות (ראה לקו"ש ח"ט ע' 61. ושם גם הרמז בלשון הטור סתכ"ח שם).

28) ישע' ס, ג־ד.

29) שם, יב.

30) ראה סנהדרין נח, ב. רמב"ם הל' מלכים ספ"ט. רמב"ן עה"ת וישלח לד, יג.

31) ראה לקו"ש ח"ה ע' 159 ואילך. חט"ו ע' 150. ועוד.

32) פרש"י ר"פ בראשית. וראה ויק"ר פל"ו, ד.

דעריבער איז דאָס מכריח, אַז „הגוי והממלכה אשר לא יעבדוך", אַז די וואָס פירן ניט דורך מטרת בריאתם (אַלס אַז אמצעי) — „יאבדו", זיי פאַרלירן זייער מציאות בדרך ממילא.

[וי"ל אַז דאָס איז דער טעם פאַרוואָס אַ בן נח קומט מיתה פאַר עובר זיין אויף יעדער איינער פון די ז' מצות ב"נ — ניט ווי די עונשים וואָס זיינען ביי אידן וועלכע זיינען פאַרשידן לויט דער פאַר־שידנקייט פון די מצות: די ז' מצות פון בני נח איז ענינם — סיבת מציאות פון ב"נ, וכ"ז — בשביל ישראל ובשביל התורה: און בשעת זיי פירן ניט דורך כוונת בריאתם, פאַרלירן זיי בדרך ממילא די סיבה און דעם יסוד פון זייער קיום[31].

און דאָס איז דער פירוש פנימי פון „ולתתך עליון על כל הגוים אשר עשה", ווי עס שטייט אין ש"ך על התורה: „כאילו לא עשאום אלא בשבילך כמו שאמר בן עזאי לא נבראו כולם אלא לשמשני כו'"[33].

ד. ה. אַז דער ענין פון „ולתתך עליון על כל הגוים" איז דער אויספירן בפועל די מטרה פון זייער באשאפן ווערן, וואָס דאָס איז אַ מעין פונעם גילוי דלעתיד, כנ"ל.

עפ"ז קומט אויס, אַז דער תוכן פון די צוויי פסוקים הנ"ל בפרשתנו ברענגט אַרויס דעם יתרון ומעלה אין דער מצי־אות פון אידן לגבי דער מציאות פון אומות העולם — „והוא הפרישך אליו מעמי הארץ להיות לו לעם סגולה", אַז די אידן זיינען אויסגעטיילט פון די „עמי הארץ" דערמיט וואָס זייער מטרה ותכלית איז אין זייער מציאות עצמה, זיי זיינען ניט ווי אַן אמצעי צו אַ צווייטער מציאות, וכדלקמן.

ט. דער ביאור בזה: דער טייטש פון „(וה' האמירך היום) להיות לו לעם סגולה" איז (ווי רש"י טייטשט אויף „והייתם לי סגולה"[34], וואָס ער ברענגט דאָ), „אוצר חביב כמו וסגולת מלכים[35] כלי יקר ואבנים טובות שהמלכים גונזים אותם כך אתם תהיו לי סגולה משאר אומות" —

און וויבאַלד אַז דאָס איז אַ משל וואָס תורה גיט אויף אידן איז מובן, אַז ער איז בתכלית הדיוק.

דאַרף מען פאַרשטיין: וואָס איז די תועלת פון די „כלי יקר ואבנים טובות" בשעת „גונזים אותם", זיי זיינען באַ־האַלטן און פאַרבאָרגן?

וועט מען נעמט, לדוגמא, אבנים טובות און מ'איז זיי קובע אין דעם טבעת המלך אָדער אין כתר המלך, גיבן זיי צו, כמובן, אין דעם הוד והדרת המלך[36]: משא"כ וועט זיי זיינען באַ־האַלטן, אוצר גנוז פון עיני רואים — טוען זיי לכאורה גאָרניט אויף, קיינער האָט ניט קיין תועלת והנאה פון זייער טייערקייט און פון זייער יופי.

נאָר וועט מ'נעמט זיי אַרויס פון אוצר גנוז — צוליבן צורך גדול פון ניצוח המלחמה, ווי דער רבי זאָגט אין דעם המשך ההילולא[37], אַז צוליב ניצוח

---

33) במשנה ובריייתא בסוף קידושין לפנינו „והלא (והם) לא נבראו אלא לשמשני". והוא מאמר ר"ש בן אלעזר. וכ"ה בילש"י ירמי' רמז רעו.

34) בפי' יתרו שם.

35) קהלת ב, ח.

36) להעיר מהל' במשל אדה"ז (התמים ח"ב ע' מט [עב]) באבן יקרה שהיתה (רק) בכתר המלך (שלא נמצא אפילו באוצר המלך) ש„היא נזר העטרה המכתירה".

37) באתי לגני ה'ש"ת פי"א. וראה שם פי"ז. פי"ט.

המנגד איז דער מלך „מבזבז כל סגולות האוצרות דהון יקר הנאסף והנקבץ במשך כמה שנים מדור אחר דור ואשר מעולם לא השתמש מזה לשום דבר, וכמוס וחתום מעין כל רואה" — איז דאָ א תועלת פון זיי

און אויך דעמאָלס ווערט עס אָנגע־ רופן „בזבוז", מ'איז זיי מבזבז צוליב נצחון המלחמה ניט א רגיל'דיקער נוצען זיי, נאָר א יוצא מן הכלל לגמרי.

יו"ד. די הסברה בזה: דאָס וואָס די אוצרות בלייבן גנוז, כמוס וחתום מעין כל רואה — איז ווייל די אוצרות זיינען נוגע (ובערך פון) דעם מלך אַליין, אין זיין עצם מציאות ווי ער איז פאָר זיך.

עס זיינען פאַראַן אוצרות המלך וואָס תפקידם איז, אַז מיט זיי ווערן דורכגע־ פירט עניני המלכות — דורך אויסגעבן זיי אויף צרכי המדינה וכיו"ב[38], אַדער דאָס וואָס מ'איז זיי קובע איז כתר המלך (וכיו"ב) כדי צו מוסיף זיין אין הוד והדרת המלך, וואָס דאָס איז אַן ענין עיקרי אין הנהגת המלכות — „מלך ביפיו תחזינה עיניך"[39].

אָבער די אוצרות הגנוזים של המלך, איז (ניט כדי צו דורכפירן אַן ענין של מלוכה, נאָר עס איז) פאַרבונדן מיט דעם מלך אַליין. זיין עצם מציאות אָלס מלך איז פאַרבונדן דערמיט וואָס ער האָט אוצרות גנוזים פון אבנים טובות ומרגליות מיט וועלכע ער איז זיך משתעשע און האָט דערפון תענוג[40].

38) ראה רמב"ם הל' מלכים פ"ג ה"ד.

39) ישעי' לג, יז. רמב"ם שם פ"ב ה"ה.

40) וצ"ק ברמב"ם פ"ג שם: ולא ירבה לו בכסף וזהב להניח בגנזיו ולהתגאות בו או להתגאות בו כו' ואם הרבה לוקה. ואולי י"ל שלכן הוסיף הרמב"ם „להתגאות בו או להתגאות בו", שזהאיסור הוא שאי"ז ענין בשביל שלימות המלוכה והרוממות שלו, כ"א להתגאות (או „להתגאות בו") כלפי העם. ולהעיר

וואָס דאָס איז מוסיף אין זיין אמת'דיקע רוממות (התנשאות עצמית)[41].

און דאָס איז אויך וואָס אידן זיינען „לי סגולה" — אַן „אוצר חביב"[42]: די עצם מציאות פון אַ אידן איז העכער אפילו פון דעם וואָס דורך זיי ווערט נתגלה מלכותו ית' בעולם (דורך עבודתם בתומ"צ), זייער תכלית איז — דער עצם פאַראַנענקייט זייערע[43]: אידן זיינען איין זאָך, כביכול, מיט עצמותו ומהותו ית', און דער אויבערשטער איז זיך „משתעשע" מיט אידן (ווי אַ מלך וואָס האָט תענוג פון זיינע אוצרות הגנוזים און נאָך מער).

קומט אויס, אַז דער חילוק פון אידן און אַנדערע אומות איז אין זייער עצם בריאה (באַשאַף): די מציאות פון אומות העולם איז ניט צוליב זיי אַליין, נאָר צוליב (אַ צווייטער זאָך — צו) אויס־ פירן דעם תפקיד וואָס איז זיי צוגע־ טיילט געוואָרן: משא"כ אידן, איז דער תכלית פון זייער באַשאַף אין זייער עצם פאַראַנענקייט[44] (נאָך איידער זיי פירן

מר"ן סנהדרין כא, ב: „דמאי דאסר רחמנא על המלך שלא ירבה לו כסף וזהב היינו שלא יבקש מס גדול כדי להתעשר אלא כדי הוצאות שכר חיילותיו אבל אם הקנה לו מן השמים ממון הרבה לא קאי בלאו".

41) ראה המשך תער"ב בתחלתו (ספ"א).

42) להעיר מאוה"ת יתרו (ע' תתד ואילך). ד"ה ואתם תהיו לי תר"ס — בביאור ג' הענינים דבפסוקים שם. ושם (ע' תתז) ד„סגולה" „הוא מצד נש"י בעצמן" (סד"ה ואתם תהיו לי שם). וראה גם לקו"ש חי"ח ע' 21 ואילך. ואכ"מ.

43) ראה המשך תרס"ו ע' תע ואילך. סה"מ תש"א ס"ע 109 ואילך — בביאור החילוק בין נשמות ומלאכים. ובסה"מ תש"א שם (ע' 110) „בעצם ענין ירידת הנשמות והיותן למטה הנה מאיר אור פנימי בעולם".

44) ואי"ז סתירה לזה דאני נבראתי לשמש את קוני (משנה סוף קידושין), כי אמתית מציאות בנ"י היא למעלה מעולם הבריאה („נבראתי") ואפילו דעולם האצילות („קוני") ואדרבא במי נמלך (בנוגע

דורך תפקידם בעולם)[45].

און דאָס מיינט „וה' האמירך היום — הפרישך אליו מעמי הארץ — להיות לו לעם סגולה", אז אידן זיינען אינגאַנצן אויסגעטיילט פון עמי הארץ[46], ווייל זיי זיינען אַן „עם סגולה", אַן „אוצר חביב" כנ"ל.

יא. דערמיט וועט מען אויך פאַרשטיין די שייכות פון די פסוקים צו ראש השנה [וכידוע[47] אַז „את ה' האמרת היום גו' וה' האמירך היום" מיינט דעם טאָג פון ר"ה]:

„את ה' האמרת היום" איז דאָס וואָס אידן זיינען ממליך[48] דעם אויבערשטן בר"ה — „אמרו לפני .. מלכיות כדי שתמליכוני עליכם"[49], און „וה' האמירך היום" איז דאָס וואָס דער אויבערשטער נעמט אַן די הכתרה פון אידן[50], וואָס דאָס ווערט נמשך און אויפגעטאָן אין דער בריאה וסדר השתלשלות, ע"ד ווי בתחלת הבריאה וואָס „במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים"[51].

ולכאורה, פון דעם גופא וואָס אידן זיינען ממליך דעם אויבערשטן איז מובן אַז זיי זיינען דאָ איידער זיי זיינען אים ממליך: ועד"ז בתחלת הבריאה: פון דעם וואָס מ'זאָגט „במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים" איז מובן אַז זיי זיינען דאָ פאַר דער מלכה — אין וואָס באַשטייט דאָן זייער תפקיד?

דאָס איז דער פירוש פון „עם סגולה" — אַן „אוצר חביב" וואָס מ'איז גונז; ד. ה. אַז די אמת'ע מציאות פון אידן איז דאָס וואָס זיי זיינען „נעלמה מעין כל חי" און „שעשועים לפניו", ווי זיי זיינען איין זאַך בכיכול מיט עצמותו ית', וואָס זיינען בדוגמת עצמותו ומהותו ית', וואָס אויף אים איז דאָך ניט שייך צו זאָגן אַז ער איז חי' וקליב וועלכן ס'איז ענין.

און ווי דער מגיד[52] זאָגט אַף „אף קודם שנבראו ישראל הי' נחקק צורתם במחשבה, כמ"ש רז"ל[53] ישראל עלו במחשבה".

יב. און דאָס איז דער חילוק צוויש די צוויי פסוקים „וה' האמירך גו' להיות לו לעם סגולה גו'" און „ולתתך עליון גו'":

להתהוות אבי"ע) בנשמותיהן של צדיקים, אלא שבירידתה לבריאה (אתה בראת) — ה"ז לשמש את קוני. ועד"ז הוא בברה"ע שהוא מפני שנתאווה להיות לו דירה בתחתונים ולמטה מזה — בכל עולם לפי דרגתו (ראה המשך תרס"ו ע' תמו).

אבל גם בהיות בנ"י בעוה"ז הגשמי יש בכאו"א עצם נשמתו („נשמה שנתת בי").

— וראה לקו"ש ח"ה ע' 246. ח"ו ע' 236 ובהערות שם. — והל' שם צריך תיקון. ואכ"מ.

45) וגם השלמת הכוונה דדירה בתחתונים שע"י נשמות ישראל, אין זה שתפקידם הוא לפעול דבר שמחוץ להם, כי זה „שתכלית הבריאה הי' בשביל להיות לו ית' דירה בתחתונים (ו)היינו לשכון שכינתו בישראל" (תו"א עו, ד. וראה המשך תרס"ו ס"ע תסח ואילך. ועוד), והיינו שיתגלה גם במציאותם למטה שרשם בעצמותו, שישראל וקוב"ה כולא חד (ראה לקו"ש חט"ז ע' 477 ואילך. וש"נ).

46) ומ"ש רש"י „מעמי הארץ" (דמשמע מזה שיש איזו שייכות ביניהם. וראה לקו"ש ח"ט ע' 169) — היינו כמו שפירש רש"י לעיל בפ' יתרו שם עה"פ „והייתם לי סגולה מכל העמים", דזהו רק כדי ש„תהא חבתכם נכרת", אבל (אין להם שום חשיבות וערך לבנ"י כי) „הם בעיני ולפני לכלום".

47) אוה"ת פרשתנו ע' תתרסט. בהוספות (לאחרי פ' ברכה) ס"ע א'תתקטז ואילך. ועוד. וראה לקמן ע' 191.

48) ראה תרגום ירושלמי כאן פסוק יח: ומימרא דה' אמליך עליכון כו' (הובא בפי' בעלי התוס' כאן. ועוד).

49) ר"ה טז, א. לד, ב.

50) ראה אוה"ת פרשתנו שם. שם ס"ע תתרנט ואילך. ס"ע תתרעה ואילך.

51) כן הובא בכמה מקומות. וראה ב"ר פ"ח, ז. רות רבה פ"ב, ג.

52) אוה"ת ב, ג. וראה המשך תער"ב ח"ב ס"ע תתקב ואילך. לקו"ש חט"ז ע' 487.

53) ב"ר בתחלתה.

אין דעם ערשטן פסוק רעדט זיך וועגן דער מעלה פון אידן מיט וועל־כער זיי זיינען אינגאַנצן אויסגעטיילט פון אומות העולם: „לעם סגולה" — „אוצר חביב", אַז אידן זיינען „גנוז" בעצמותו ית', זיי זיינען כולא חד מיט קוב"ה.

און מצד דעם קומט אַרויס, אַז זייער עבודה איז אין אַן אופן פון „ולשמור כל מצותיו": דאָס וואָס אידן היטן תרי"ג מצות — ניט נאָר ז' מצות ווי בני נח — איז ניט נאָר אַ חילוק אין כמות, אַז אידן פירן דורך מער מצות (ותפקידים) ווי ב"נ, נאָר דאָס איז אַן אַנדער איכות אין „ולשמור":

ביי אומות העולם, וועלכע זיינען באַ־שאַפן געוואָרן צוליב אַ תפקיד, איז זייער שמירת המצות מיט אַ מדידה והגבלה — וויפל ציווים (ותפקידים) זיי איז מלכתחילה צוגעטיילט געוואָרן;

ביי אידן אָבער, וואָס זיי זיינען איין זאַך כביכול, מיט עצמותו ומהותו ית' (כנ"ל), איז ביי זיי דער ענין פון „ולשמור כל מצותיו" — אַן קיין מדידה והגבלה; וויבאַלד אַז „הוא ורצונו אחד"[54], איז וואָס פאַר אַ מצוה (ורצון) עס זאָל נאָר זיין, איז אידן, וועלכע זיינען איין זאַך מיט עצמות, זיינען מסור ונתון אויף דורכצופירן דעם רצון.

און אין צווייטן פסוק — „ולתתך עליון גו'" — ברענגט זיך אַרויס די מעלה פון אידן אויך ווי זיי (ווערן נבדל ממקורם און) קומען אַראָפּ למטה אין וועלט, אַז אויך דעמאָלט זיינען זיי „עליון על כל הגוים": זיי זיינען דער תכלית פון דער גאַנצער בריאה, און אַלע נבראים (כולל „כל הגוים") זיינען צוליב זיי, כנ"ל.

וואָס דאָס איז אַזאַ יתרון ומעלה פון אידן וועלכע איז בערך אַז גוים זאָלן קענען משיג זיין און דערהערן ווי עם ישראל איז „עליון על כל הגוים", וואָס דערפאַר זיינען זיי מהלל ומשבח די אידן (זיי זיינען, ווי דער פסוק איז מסיים, „לתהלה ולשם ולתפארת")[55].

און דאָס דריקט זיך אויס בגלוי דורך „ולהיותך עם קדוש לה"א כאשר דבר" — „והייתם לי קדושים", אַז אויך אין ענינים גשמיים פון אידן, אין וועלכע זיי זיינען בחיצוניות גלייך צו אוה"ע[56], זיינען זיי באמת אַן עם קדוש לה"א, ווי ס'איז מודגש אין דעם המשך הכתוב וואָס רש"י ברענגט דאָ אַראָפּ „(והייתם לי קדושים גו') ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי".

און דאָס ווערט נאָכמער אַרויס־געבראַכט אין פירוש רש"י דאָרטן: „מנין שלא יאמר אדם נפשי קצה בבשר חזיר כו' אבל יאמר אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי ת"ל ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי שתהא הבדלתכם מהם לשמי פורש מן העבירה ומקבל עליו עול מלכות שמים". ד.ה. אַ איד האָט כאילו די זעלבע אפשריות ווי אַ ניט־איד[57], און אעפ"כ איז ער פורש ומקבל עליו עול מלכות שמים.

יג. פון כהנ"ל קען מען אַרויס־נעמען אַ הוראה מיוחדת אין גודל הזהירות והזריזות פון אהבת ישראל און אויף וויפל מ'דאַרף זיין איבערגעגעבן

54) דכל המצות מתייחסים אל העצמות — ראה בארוכה ס' השיחות תורת שלום ס"ע 190 ואילך.

55) ראה ש"ך עה"ת כאן: לתהלה שיהללום כל גוים כמו שהם מהללים להקב"ה . . וכן יהיו לשם שיכירו כולם ששם יהודי הוא שמו של הקב"ה כו'.

56) ראה תניא פמ"ט (סט סע"ב ואילך).

57) ראה תניא רפ"ח.

צו טאָן מיט אַ צווייטן אידן — וואָרום אַט די מעלה פון „להיות לו לעם סגולה" איז דאָ בא יעדער אידן.

אין וועלכן מצב אַ איד געפינט זיך בכחותיו הגלוים, איז ער אַלעמאָל מצד עצם מציאותו לגמרי מופרש מעמי הארץ, זייענדיק „נצר מטעי מעשה ידי להתפאר" פון דעם אויבערשטן (ווי מ'זאָגט בסיום ההפטורה[58]);

וואָס דערפאָר איז יעדער איד אַ מצי־אות נצחית (כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב[59]) און אַ מציאות פון „(עלה ב)מחשבה" וואָס איז לעצמו (ניט ווי כל הבריאה[60] וואָס בדבר ה' שמים נעשו[61], וואָס ענין הדיבור איז בשביל הזולת)[62]; נאָר מען דאַרף די מעלה עצמית אַרויס־ברענגען מן ההעלם אל הגילוי.

ובפרט אין דער וואָך ווען מ'לייענט בתורה פ' תבא און די הפטורה הנ"ל, ובמיוחד ווען דער טאָג פון ח"י אלול — דער יום הולדת פון די „שני המאורות הגדולים"[63], פון דעם בעש"ט און דעם אַלטן רבי'ן — פאַלט אויס (ווי די קביעות פון שנה זו) אין דער וואָך פון פ' תבא, וואָס פון די יסודות העיקריים פון תורת החסידות פון בעש"ט און אַלטן רבי'ן איז — אהבת ישראל[64],

האָט מען אַ באַזונדערע נתינת כח צו פועל'ן אויף אַ אידן, יעדער אידן, אַז זיין מעלה עצמית פון „וה' האמירך היום להיות לו לעם סגולה" זאָל ביי אים נתגלה ווערן אין דעם אופן פון „לשמור כל מצותיו" בפועל; און אויך אַרויס־ברענגען ביי אים בגילוי דעם ענין פון „ולתתך עליון על כל הגוים אשר עשה" ביז „ולהיותך עם קדוש לה' אלקיך", צו זיין לגמרי העכער און מובדל פון יעדן ענין פון גויאישקייט, כולל דעם „גוי אשר בקרבך"[65];

און דורך דעם טוט מען אויף ביתר שאת דעם ענין פון „תמליכוני עליכם", אַז עס ווערט ניכר לעין כל ווי „ה' אלקי ישראל מלך", אַז אויך גוים זען אַז אידן זיינען אַן עם סגולה,

און פון דעם — צום קיום היעוד אין נבואת ישעי' בהפטורת פרשתנו, ביז צום סיום: „אני ה' בעתה אחישנה" — במהרה בימינו ממש.

(משיחת ש"פ תבוא תש"מ)

---

58) ישעי' שם, כא.

59) סנהדרין ר"פ חלק.

60) ראה תניא רפ"ב. אגה"ת פ"ד. ובכ"מ.

61) תהלים לג, ו.

62) וראה המשך תרס"ו — ד"ה בשעה שהקדימו תרס"ז ואילך.

63) לשון כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע (ס' השיחות תש"ג ע' 141).

64) ראה לקו"ש ח"ט ע' 156 ואילך (ושם, שזהו תוכן התחלת סדרה זו — מצות ביכורים). קונטרס אהבת ישראל.

65) לקו"ת פרשתנו מב, ב.